

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

«Οι νέοι ξεσπούν από οργή, απδία, απελπισία»

ΤΑ ΝΕΑ/PRISMA/ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Γράφει η Μικέλα Χαρτουλάρη

Σκέπερ, γραφιάδες, παρκουρατζήδες, μηχανόβιοι και γκομενάκια που κάνουν «μπομπ» σε μάντρες καλύπτοντας σε χρόνο μηδέν τις ελεύθερες επιφάνειες... Ο Αλέξης Πανσέληνος τους παρακολουθεί στα στέκια τους και μιλάει μαζί τους στο καινούργιο του μυθιστόρημα «Σκοτεινές επιγραφές», όπου ανηδισσέλλει τη δική του γενιά των 65άρηδων με τη γενιά των σημερινών εφήβων. Η νεολαία άλλωστε τον απασχολεί εδώ και 25 χρόνια, από το πρώτο του μυθιστόρημα, τη «Μεγάλη πομπή», όπου παρουσίαζε τη σταδιακή εξαχρείωση ενός

αγνού και στίθασου νέου μέσα στις αδυώπτες συνθήκες της ελληνικής κοινωνίας.

Πώς κρίνετε τη σημερινή ελληνική νεολαία που συμμετέχει δυναμικά σε διαδηλώσεις ή και παρελάσεις;

«Είναι μια εξαιρετική φουρνιά. Οι σημερινοί νέοι έχουν πετάξει από πάνω τους την "αρπακτική" νοοτροπία των αμέσως προηγούμενων που κυνηγούσαν το χρήμα και την επιτυχία. Η επιθυμία τους είναι να ζήσουν διά της ευθείας οδού, τίμια, ξεκάθαρα, ανοικτά, και γι' αυτόν τον λόγο αισθάνονται απόλυτη αποξένωση από τις παλαιότερες γενιές και περιφρόνηση. Αυτό νομίζω πως είναι το πιο ελπιδοφόρο...».

Ακόμη και όταν «επιτίθενται» σε βιτρίνες ή παρκαρισμένα αυτοκίνητα;

«Δεν είναι πολύ ξεκάθαρο ποιοι σπάνε τα τζάμια. Αλλά στον βαθμό που συμμετέχουν σ' αυτό νέα παιδιά, μη οργανωμένα σε πολιτικές νεολαίες και μη όντας κουκουλαφόροι της Αστυνομίας, δικαίως το κάνουν. Διότι είναι ο μοναδικός τρόπος που έχουν για να εκφράσουν οργή, απελπισία, απδία».

Αρα δεν θα ήταν περισσότερο αποτελεσματικός ένας πιο ειρηνικός τρόπος;

«Οχι, δυστυχώς. Και καλό είναι να το θυμηθούμε όταν το μαχαίρι θα φτάσει στο κόκα-

λο για την κοινωνία. Όταν θα κατέβουν στους δρόμους οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν πραγματικά προβλήματα επιβίωσης. Οχι πια οι υπάλληλοι που αντιμετωπίζουν περικοπές στην οικονομική τους κατάσταση, αλλά εκείνοι που δεν έχουν τίποτα να χάσουν, ούτε δουλειά ούτε ελπίδα. Τότε θα χυθεί αίμα. Και οι πολιτικοί, που τώρα τρώνε γιαούρτια και μούντζες, θα αποκεφαλιστούν εν μέσω οδών και ως υπήρξαν αγωνιστές της Αντίστασης ή σοσιαλιστές. Όπως είχε πει ο Σεν Ζιστ: "Ο Λουδοβίκος ΙΣΤ' μπορεί να είναι ο καλύτερος άνθρωπος, αλλά υπήρξε βασιλιάς».

Οι ακραίες αντιδράσεις, πάντως, δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο...

«Είναι φαινόμενο του δυτικού κόσμου. Το

μεγάλο τσιμπούσι άρχισε το 1989. Επειδή κατέρρευσε ο υπαρκτός σοσιαλισμός, θεωρήθηκε ότι είχε θριαμβεύσει η ελεύθερη οικονομία και πως η ιδιωτική πρωτοβουλία θα μπορούσε να υποκαταστήσει το κοινωνικό κράτος σε όλους τους τομείς. Αυτό συμβαίνει σήμερα: έχει διαλυθεί το κοινωνικό συμβόλαιο και η Ευρώπη οδηγείται σε μια κρίση που αποκλείεται να είναι αναίμακτη. Ωστόσο πιστεύω ότι, πέρα από τη Μέρκελ, τον Ολι Ρεν κ.ά., υπάρχει μια άλλη Ευρώπη η οποία καταλαβαίνει πως ο κόσμος της Ελλάδας έχει τις αντιδράσεις που σε λίγο, όταν θα σκάσουν οι "φούσκες", θα έχουν οι Ιταλοί, οι Ισπανοί, οι Γάλλοι...».

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 20

Σαββατοκύριακο 19-20 Νοεμβρίου 2011

20 **Nov** BIBΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

λοξή ματιά

Της **Μικέλας Χαρτουλάρη**

mxart@dolnet.gr

Η κοινωνική ανατομία του Πανσέληνου

Υπόγειο σχόλιο

«**Τ**ελικά, οι φυλές των ανθρώπων ορίζονται από την ηλικία. Υπάρχουν εδώ διακρίσεις που καμία χάρτα δικαιωμάτων δεν μπορεί να απαλύνει». Είναι αισθάνεται ο Γιάννης, ο κεντρικός ήρωας και αφηγητής του Αλέξη Πανσέληνου στις «Σκοτεινές επιγραφές» (Εκδ. Μεταίχμιο), το όγδοο βιβλίο του σε τριάντα χρόνια. Είναι ένας μικροαστός της γενιάς του '40 που μεγάλωσε με το ένα πόδι στον Εμφύλιο και το άλλο στον Ελβίς Πρίσλεϊ («σικαμένος αχταρμάς») και που βρίσκεται στην Αθήνα του 2011, ανημέτωπος με το αίσθημα της απώλειας σε όλα τα μέτωπα. Στον έρωτα, αφού έχασε την αγαπημένη του γυναίκα στις φιλίες, αφού η παρέα του έχει γίνει πικρόχολη μέσα στην παρακμή της στα όνειρά του, αφού ακολούθησε μια επαγγελματική καριέρα που

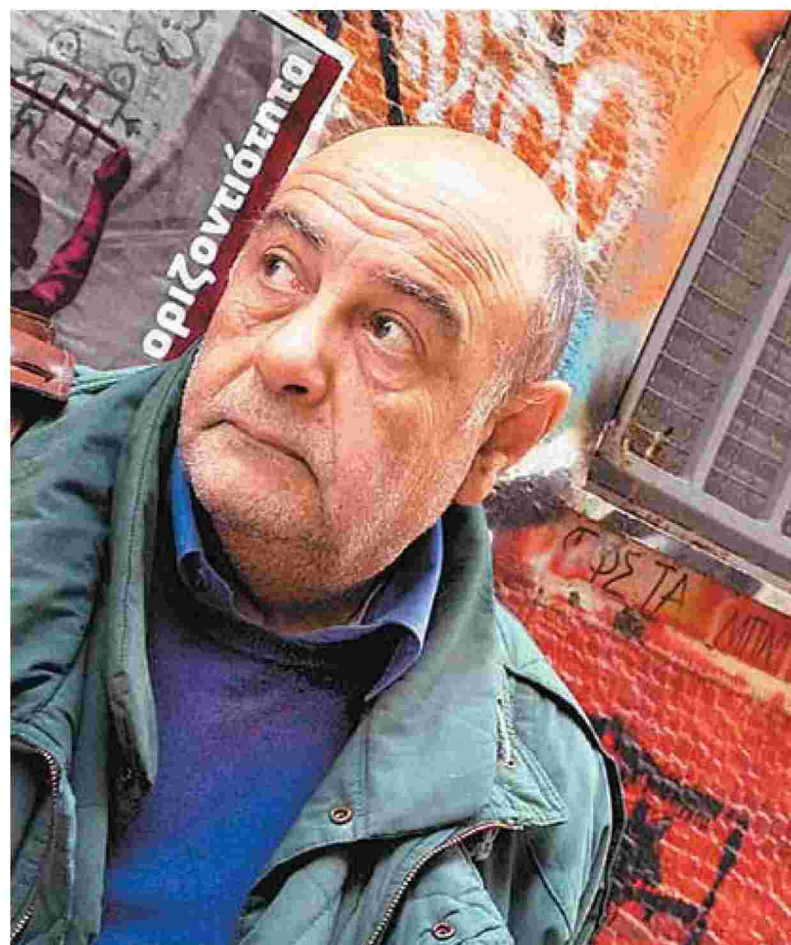

Το πέμπτο μυθιστόρημά του

ρακολουθεί τους 20χρονους και τους 60χρονους – δυο γενιές που επίμονα στοχάζονται και αναστοχάζονται το νόημα της ζωής τους. Αλλά θα μπορούσε να διαβαστεί και σαν παραβολή για την κατάσταση στη σημερινή Ελλάδα. Ο Πανσέληνος συμφωνεί: «Εκείνο που χάνει η Ελλάδα είναι ο έρωτάς της με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την οποία βλέπει πια απέναντί της ως εχθρό που την ταπεινώνει. Φυσικά, ένας εχθρός μάς κάνει να δούμε τα μούτρα μας στον καθρέφτη. Χάνει λοιπόν η Ελλάδα τις αυταπάτες της, κερδίζει όμως την αυτογνωσία της».

Αλλά και ο κεντρικός ήρωας, ο Γιάννης που αφήνεται σε έτοιμες επιλογές, θα μπορούσε να εκφράζει τη στάση της ελληνικής κοινωνίας. «Ναι», απαντά ο συγγραφέας. «Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, πολλά από εκείνα που θεωρούμε επιλογές

μας, ουσιαστικά μας έχουν επιβληθεί. Φτάσαμε εδώ που φτάσαμε επειδή η κοινωνία μας εξακολούθησε να βολεύεται όπως όπως σε μια επίπλαστη οικονομική άνεση, είτε επειδή δεν έβλεπε ότι όλα στηρίζονταν σε μια φούσκα είτε επειδή συνεργούσε σ' αυτό. Κι όπως ο Γιάννης διαρκώς προσαρμόζεται στις καταστάσεις της ζωής του κι αρπάζεται από τις πιθανές ιστορίες πίσω από την επιγραφή, προκειμένου να δικαιολογήσει τις επιλογές ή τη στάση του, ανάλογα λειτουργεί και μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας: δεν τολμά να κάνει τις αποφασιστικές κινήσεις που θα διαμορφώσουν μια πορεία που να της ταιριάζει και γαντζώνεται στους φόβους, στις δεισιδαιμονίες ή στις προκαταλήψεις της».

Συγγραφέας που καταγράφει τις λεπτομέρειες της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, ο Αλέξης Πανσέληνος σχολιάζει δηκτικά την πολιτική επικαιρότητα με ένα ειρωνικό ερώτημα: «Γιατί να υπάρχει το κράτος αν δεν προσφέρει κρατική περιθαλψη, παιδεία, μέριμνα, δημόσια τάξη κ.λπ.»

... και ο προσωπικός θρήνος που γίνεται τέχνη

Στην αφηγηρία των «Σκοτεινών Επιγραφών» υπάρχει ο θάνατος της αγαπημένης συντρόφου του Αλέξη Πανσέληνου, της Αύρας. Γι' αυτό, η πραγματικότητα σε τούτο το μυθιστόρημα φιλτράρεται μέσα από τη συγκινησιακή του φόρτιση. Στα προηγούμενα μυθιστορήματά του, «Η μεγάλη πομπή», «Βραδυές μπαλέτου» (Κέδρος), «Ζαΐδα ή η καμήλα στα χιόνια» (Καστανιώτης), ακόμα και στο περισσότερο αυτοβιογραφικό «Ο κουτσός άγγελος», ο αφηγητής κατάφερνε να βλέπει τα πράγματα απ' έξω. Αντίθετα τώρα, βουτάει μέσα βιώνοντας την κατάρρευση του κεντρικού ήρωα, ο οποίος στο μυθιστόρημα αισθάνεται να απομυθοποιείται η σχέση

του με τη νεκρή που δεν υπήρξε τελικά ούτε τόσο άψογη ούτε τόσο πιστή απέναντί του.

«Μέσα» είναι και η Τζόις Κάρολ Ουίτς στο πρόσφατο «Ιστορία μιας χήρας» για τον χαμό του πρώτου συζύγου της ή ο Νταβίντ Γκρόσμαν στο μυθιστόρημα «Στο τέλος της γης» (Καστανιώτης), όπου καθρεφτίζεται ο θάνατος του γιου του στο μέτωπο του Λιβάνου. Κανένα ωστόσο από αυτά τα θρηνητικά έργα δεν είναι φυλακισμένο σε μια ιδιωτική υπόθεση. «Το κατά πόσο αυτό που κάνεις συνιστά τέχνη εξαρτάται από τον βαθμό της μετάφρασης των βιωμάτων σου», υποστηρίζει ο Πανσέληνος. Κι έτσι διαχωρίζει τη θέση του από τους θιασώτες της λο-

γοτεχνικής μαρτυρίας (όπου μάλλον κατατάσσεται η «Εκπνοή» του Δημήτρη Δημητριάδη για τον θάνατο της μητέρας του) ή της δημοφιλούς στη Γαλλία αυτομυθοπλασίας (autofiction). «Το να διατηρήσεις λ.χ. απόφαση πρόσωπα ή καταστάσεις της βιογραφίας σου σε περιορίζει ως συγγραφέα, αφού δεν σου αφήνει την ευχέρεια της διαφυγής στη φαντασία και στη μυθιστορηματική πλοκή», λέει ο Πανσέληνος. «Κατά τη γνώμη μου μόνο με αυτή τη διαφυγή μπορούν οι χαρακτήρες να αποκτήσουν μια γενικότερη σημασία τέτοια που να αφορά τους αναγνώστες. Και ένα έργο σε αφορά όταν μπορείς να αναγνωρίσεις μέσα του δικά σου στοιχεία: τον εαυτό σου».

Πάνε εννέα χρόνια που ο Πανσέληνος δεν είχε γράψει μυθιστόρημα, και πέντε από τη συλλογή «Τέσσερις ελληνικοί φόντοι» (Πόλις) με τα διηγήματα για την τρομοκρατία. Η δράση των «Σκοτεινών επιγραφών» τοποθετείται μεταξύ των Πλατειών Μαβίλη και Γκύζη, στον ομφαλό της Αθήνας δηλαδή, που έχει χαρακτηριστική συμβολική φόρτιση. ΓΑΔΑ, Αρείος Πάγος και αμερικανική πρεσβεία, Μέγαρο Μουσικής, γήπεδο Παναθηναϊκού και προσφυγικά, επιτήρηση και τιμωρία, κατεστημένο και ανπιεξουσιστές, κουλούρα, εκτόνωση και αγωνιστικές πορείες, παρελθόν και παρόν κ.ο.κ. Το πολιτικό σχόλιο του Πανσέληνου είναι υπόγειο αλλά δραστικό. Ο αναγνώστης παρακολουθεί τον αφηγητή, τους φίλους του, τους έρωτές τους (μέχρι και ένα τριολέ), τις μεταλλάξεις τους στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, τις προδοσίες τους, τις αυταπάτες τους και τις άγνωστες λεπτομέρειες της ζωής τους που ανακατεύουν την τράπουλα. Στο φόντο, μεταξύ πραγματικότητας και εφιάλτη, βλέπουμε κουκουλοφόρους να βγαίνουν από αστυνομικά, ρασοφόρους να συνωμοτούν, παλιούς δωσίλογους να κάνουν εμπόριο όπλων, εθνικιστές να κρύβονται πίσω από τη μάσκα του φιλάθλου και φτωχούς βιοπαλαιστές να γίνονται πιόνια μιας υπόθεσης με θολούς σκοπούς... Είναι το μεγάλο παιχνίδι που δεν μαθαίνουμε ποτέ, αλλά μας δηλητηριάζει.

